

УДК 338.246.8:338.14(477)

Антонюк Дмитро,
д.е.н., проф., віцепрезидент Запорізької ТПП,
професор кафедри менеджменту НУ «Запорізька політехніка»,
м. Запоріжжя, Україна

Жуков Віталій,
аспірант кафедри менеджменту,
НУ «Запорізька політехніка»,
м. Запоріжжя, Україна

**ПРИНЦИПИ УСПІШНОГО ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ
УКРАЇНИ ТА ЇЇ РЕГІОНІВ:
ФІНАНСОВА ПІДТРИМКА, КОНТРОЛЬ
І ГРОМАДСЬКА УЧАСТЬ**

За оновленими Урядом України, Групою Світового банку, Європейською комісією та ООН даними [1], станом на 31 грудня 2023 р. загальна вартість відбудови та відновлення Україні становить 486 млрд доларів США (452,8 млрд євро) протягом наступного десятиліття, порівняно з 411 млрд доларів США (383 млрд євро), як було підраховано рік тому. Тільки у 2024 р., за оцінкою українських органів влади, країна потребуватиме приблизно 15 млрд доларів США (14 млрд євро) на пріоритети негайної відбудови й відновлення як на національному, так і місцевому рівнях, з особливою увагою до підтримки й мобілізації приватного сектора, відновлення житла, соціальної інфраструктури, енергетики та транспорту.

Звісно, допоки триває війна, не можна точно розрахувати загальні потреби для відбудови України. Тим не менш, шляхи

повоєнного відновлення України необхідно шукати вже зараз, в умовах воєнного часу. Це обумовлено, принаймні, трьома аспектами:

(1) зменшення часу на пошуки оптимальних рішень після завершення бойових дій;

(2) стимулююча перспектива відновлення, яка може об'єднати населення навколо спільної мети;

(3) синергія зусиль уряду, бізнесу та громадянського суспільства, спрямована на ефективну побудову нової незалежної та самодостатньої держави.

Існує переконання, що в умовах турбулентності і нестабільності, планування стає надзвичайно складним завданням. У сфері бізнесу вживається термін «low-hanging fruit», що означає легкодоступні можливості, які зазвичай не потребують значних зусиль. Проте в умовах війни та повоєнного відновлення, такий підхід використовувати не можна. Тут необхідні стратегічні рішення та системні перетворення, що дозволить не лише косметично відновити країну, але й повністю трансформувати її. Відновлення України має стати процесом трансформації, а не лише поверненням до попереднього стану перед конфліктом.

Цілком зрозуміло, що відбудова та модернізація України після закінчення війни потребують великих фінансових ресурсів. При цьому ефективне використання виділених коштів є критичним для забезпечення успішності цього процесу. Це передбачає створення механізмів контролю за витратами, уникнення корупції та забезпечення прозорості у розподілі ресурсів.

Враховуючи розміри фінансових зусиль, які необхідно мобілізувати для відновлення України після війни, важливо враховувати не лише загальну вартість проектів, але й точно розраховувати втрати, що зазнали бізнес і населення. Використання розроблених методик оцінки втрат [2, 3] дасть можливість

забезпечити більш точне планування та ефективне використання виділених коштів. Такий підхід дозволить уникнути недооцінки реальних потреб у відновленні та сприятиме ефективному розподілу ресурсів, забезпечуючи прозорість і контроль за витратами.

Вже зараз фінансова підтримка України міжнародними організаціями перевищила масштаби допомоги, яку США надали країнам післявоєнної Європи. Потужною опорою України з боку ЄС та інших міжнародних організацій стала допомога у розбудові сильних інституцій, у підвищенні стійкості держави. Проте в середньо- та довгостроковій перспективі будуть потрібні ще більші зусилля для відновлення та становлення засад заможної країни, розвитку української економіки, підтримки стратегічних секторів, допомоги у здійсненні державних трансформацій та пришвидшенні євроінтеграції. Лише спільні зусилля з партнерами з усього світу допоможуть забезпечити доступ до технологій, фінансових ресурсів та експертного досвіду.

На засіданні Євросоюзу 01.02.2024 р. 27 лідерів Євросоюзу погодили додатковий пакет підтримки України в бюджеті ЄС. Так звана програма Ukraine Facility ЄС передбачає надання Україні 50 млрд євро впродовж 2024-2027 років. З цієї суми 39 млрд євро будуть спрямовані до державного бюджету для посилення макрофінансової стабільності, 8 млрд євро – на покриття ризиків у пріоритетних секторах економіки для потенційних інвесторів (через ЄБРР, ЄІБ та інші міжнародні інституції) та 3 млрд – на компенсацію кредитних ставок [4].

Кошти у рамках програми будуть спрямовані на підтримку державного бюджету та реалізацію проектів з відновлення країни, що стимулюватиме фінансову та економічну стабільність. Надважливим є те, що 4-річна програма надасть можливість Уряду України більш впевнено здійснювати планування та управління державними

фінансами у середньостроковій перспективі. Програма передбачає системне та прогнозоване фінансування за результатом виконання узгоджених сторонами умов. Програма доповнить вже існуючі інструменти підтримки, такі як бюджетні гарантії, фінансові інструменти та інше фінансування для розвитку приватного сектору.

Ключовим завданням цього інструменту є проведення реформ для посилення конкурентоспроможності економіки України на шляху до євроінтеграції, зокрема підтримка переходу до зеленої, цифрової та інклюзивної економіки, яка поступово узгоджуватиметься з правилами та стандартами ЄС [5].

Повоєнна відбудова України вимагає скоординованих дій всіх організацій, дотичних до цього процесу. Крім фінансової підтримки, важливо залучити місцеве населення до процесу відновлення, створюючи механізми участі громадян у прийнятті рішень та реалізації проектів. Місцеві жителі володіють унікальними знаннями та досвідом щодо потреб своїх спільнот, а також мають прямий інтерес у успішному відновленні своїх територій. Це може включати проведення громадських обговорень, консультацій з місцевими лідерами та активістами, а також створення механізмів звітування перед громадою щодо використання фінансових ресурсів та прогресу в реалізації проектів. Підтримка та активна участь місцевого населення не лише забезпечить більшу ефективність програм відновлення, але й сприятиме зміцненню демократичних процесів.

Відновлення, реконструкція та трансформація країни є складними та багатогранними процесами, які мають бути прозорими, підзвітними та ґрунтуватися на потребах громад і регіонів. До того ж ці процеси потребують обов'язкового ефективного контролю, моніторингу та управління із забезпеченням жорстких механізмів нагляду, систематичного зміцнення верховенства права та проведення антикорупційних реформ.

Список використаних джерел:

1. Оприлюднено оновлену оцінку потреб на відновлення та відбудову України. European Comission. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/uk/ip_24_801.
2. Горошкова Л. А., Антонюк Д.А., Васильєва О.О. Методологічні засади оцінки упущеної вигоди. Економічний вісник Університету Григорія Сковороди в Переяславі. 2022. № 52. С. 181-191. URL: <https://doi.org/10.31470/2306-546X-2022-52-181-191>.
3. Про затвердження Методики визначення шкоди та обсягу збитків, завданих підприємствам, установам та організаціям усіх форм власності внаслідок знищення та пошкодження їх майна у зв'язку із збройною агресією Російської Федерації, а також упущеної вигоди від неможливості чи перешкод у провадженні господарської діяльності [Електронний ресурс]: Наказ Міністерства економіки України та Фонду державного майна України: № 3904/1223 від 18.10.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1522-22#Text>.
4. Ukraine Facility: Council and Parliament agree on new support mechanism for Ukraine. European Council. <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2024/02/06/ukraine-facility-council-and-parliament-agree-on-new-support-mechanism-for-ukraine/>.
5. Лідери країн-членів ЄС підтримали започаткування Ukraine Facility обсягом 50 млрд євро. Міністерство фінансів України. https://www.mof.gov.ua/uk/news/lideri_krain-chleniv_ies_pidtrimali_zapochatkuvannia_ukraine_facility_obsyagom_50_mlrd_ievro-4410